

Despre opera literara Ultima noapte de dragoste, intaia noapte de razboi

Romanul a aparut in doua volume in 1930.

Scris repede, pentru a fi o nuvela, dar cu fise stranse de aproape zece ani, a devenit un roman, depasind intinderea unei nuvele.

Structurat in doua parti, ce poarta titluri semnificative, scrise, ambele, la persoana intai, alcatuiesc la un loc un univers de viata complex, surprins in doua ipostaze existentiale fundamentale: iubirea si razboiul (iminenta mortii).

Romancier prin excelenta citadin, Camil Petrescu aduce masiv in literatura romana intelectualul lucid, care gandeste si se framanta caci, spune unul dintre eroii sai, "cata luciditate atata constiinta, cata constiinta atata pasiune si deci atata drama"

Daca prima parte a romanului pare a fi integral o fictiune (scriitorul nu era casatorit), partea a doua se alcatuieste dintr-o experienta de viata traita direct si consemnata in jurnalul de campanie al autorului (din ale carui pagini sunt reproduse fragmente in subsolul cartii).

Scris in intregime la persoana intai, romanul devine un lung monolog liric in care eroul se destainuie, se analizeaza cu luciditate, zbuciumandu-se intre certitudine si incertitudine in planul erotic si in viata amenintata de moarte.

La inceputul primei parti a romanului, aflam despre stefan Gheorghidiu ca este sublocotenent, proaspat concentrat intr-un regiment de infanterie, trimis pentru fortificarea Vaii Prahovei, intre Busteni si Predeal, apoi in munti, in regiunea Dambovicioara.

Scriitorul precizeaza de la inceput starea eroului: "pentru mine insa. aceasta concentrare era o lunga deznadejde. De multe ori, seara, la popota, era destul un singur cuvnt ca sa trezeasca rascoliri si sa intarate dureri amortite".

El face eforturi disperate sa obtina o permisie de doua zile pentru a merge la Campulung, chemat de urgenta de sotia lui, cu care se impacase de curand. O discutie la popota pe tema dragostei, a fidelitatii femeii, a raspunderilor conjugale il irita pe tanarul sublocotenent, care reactioneaza cu o violenta abia stapanita, ce-i uluieste pe cei de fata.

Zbuciumul sau interior se condenseaza in cateva cuvinte: "Daca maine seara nu-mi da drumul pentru doua zile, dezertez".

Incidentul de la popota declanseaza resorturile adanci, interioare ale eroului. El aduce in prezent povestea iubirii sale, actualizand-o.

Romanul incepe, propriu-zis, prin capitolul al doilea, intitulat Diagonalele unui testament in care se

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

succed secvente din romanul iubirii si al casniciei sale, asa cum s-au inregistrat in memoria eroului-narator, in constiinta sa lucida. Deci eroul traieste doua realitati: realitatea timpului cronologic (frontul) si realitatea timpului psihologic (trairile interioare trecute si reverberate). La Camil Petrescu timpul este subiectiv.

Critica literara a apreciat de la inceput substanta psihologica a romanului, planul interior (sentimente, ganduri) si planul exterior, obiectiv, al lumii (oameni, fapte, intamplari).

Toate converg catre o constiinta unica, unde sunt analizate pentru gasirea de certitudini, a adevarului.

Ultima noapte de dragoste, intaia noapte de razboi este un roman de "experienta", de "cunoastere" (G. Calinescu). Cunoastere prin intoarcere inapoi, caci scriitorul este o natura reflexiva, care diseca, analizeaza cu luciditate viata interioara, fiindca "atentia si luciditatea nu omoara voluptatea reala, ci o sporesc, asa cum de altfel atentia sporeste si durerea de dinti".

Intrarea in nararea primei experiente de cunoastere, iubirea traita sub semnul incertitudinii, se face direct, semnaland drumul zbuciumat al cautarii adevarului, al clarificarii interioare:

"Eram insurat de doi ani si jumătate cu o colega de la facultate si banuiam ca ma insala."

Primirea, pe neasteptate, a unei parti dintr-o mostenire lasata de un unchi bogat, Tache, schimba cursul existentei conjugale a celor doi studenti saraci, in defavoarea cuplului insa. Ceea ce era neinsemnat, in afara preocuparilor lui stefan Gheorghidiu (luxul, petrecerile), devine pentru Ela, sotia lui, interes deosebit, intrand in contradictie cu idealul lui de feminitate: "As fi vrut-o mereu feminina, deasupra discutiilor acestea vulgare" (despre bani)... Reactiile Elei in probleme pragmatice il contrariaza: "Aveam impresia ca intamplarea cu mostenirea trezise in femeia mea porniri care dormitau lent. din stramosi in ea".

"Ceea ce izbuteste mai bine autorul nu este afundarea in regiunile obscure ale constiintei, cat exactitatea aproape stiintifica in despicarea complexelor sufletesti tipice" (Tudor Vianu).

Student la filosofie, inzestrat intelectual, stefan Gheorghidiu are lumea lui, a cartii, nu este compatibil cu lumea unchiului sau, Tache, si a oamenilor de afaceri. Recu-noscandu-si orgoliul sau nemasurat in planul interior, sufletesc, stefan Gheorghidiu precizeaza: "ca personalitate sociala ma simt intr-o situatie falsa si nesigura, cand ma saluta prea respectuos, chiar un servitor, Parca merg pe calcaie".

Fire pasionala, reflexiva, constient de chinul sau launtric, stefan Gheorghidiu aduna, progresiv, semne ale nelinistii si ale indoielilor sale interioare si le diseca cu minutiozitate.

Viata i-a devenit curand "o tortura", nu mai putea citi "nici o carte", parasise universitatea.

Plimbarea la Odobesti, intr-un grup mai mare, declanseaza criza de gelozie si incertitudinea dragostei, pune sub semnul indoielii fidelitatea femeii iubite.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Un element exterior, un fapt, o intamplare declanseaza reactii interioare, trairi sufletesti complexe.

Compania insistenta a domnului G, avocat obscur, dar barbat monden, acordata sotiei sale, ii sporeste suspiciunile. Plimbarile cu masina, asezarea la masa sunt prilejuri de observatie atenta si framantare interioara. Scriitorul noteaza gesturi, vorbe, reactiile dureroase ale geloziei, observandu-se pe sine, pe cei doi (Ela si G), pe cei din jur, studiind totul: apropierea instinctiva a Elei de G.; pe drum "nevasta-mea n-a trait decat prezenta lui"..., "avea o voce usor emotionata"...; "imi descopeream nevasta cu o uimire dureroasa", "un peisaj si un cap strain si vulgar"

Personajul sufera el insusi, nu numai din amor propriu ranit, din neputinta si deziluzie, ci mai ales pentru ca se dedubleaza: isi ascunde framantarile, afisand indiferenta. ("Ma chinuiam launtric ca sa par vesel; si eu ma simteam imbecil si ridicol... si naiv").

Faptul ca Ela a gustat din felul lui de mancare ii reinvie in memorie amintiri dureroase ("si ea stia ce vie placere imi face mie acest gest"). Toate, rememorate, alcatuiesc intimitatea iubirii, tulburata de strainul intrus (G.) si de aceea, sufletul si toate simturile lui sunt in alerta.

Confesandu-se si analizandu-se, eroul e constient ca n-a fost niciodata gelos, dar a suferit atata din cauza iubirii.

El vedea in Ela idealul sau de feminitate si iubire, catre care aspira cu toata fiinta lui, sincer si generos, dar care s-a prabusit.

Pentru ca, in conceptia lui, acei care se iubesc "au drept de viata si de moarte unul asupra celuilalt".

Drama e amplificata pentru ca personajul isi exacerbeaza suferinta, ridicata la dimensiuni cosmice, in consens cu nevoia sa de absolut.

"Prabusirea mea launtrica era cu atat mai grea, cu cat mi se rupsese totodata si axa sufleteasca: increderea in puterea mea de deosebire si alegere, in rigoarea si eficacitatea inteligentei mele."

Venit prin surprindere, noaptea, acasa, vidul lui interior se amplifica: "casa era goala ca un mormant, fara ne-vasta-mea", pentru ca iubirea lui este unica. Eroul sufera nu numai din orgoliul sau ranit, dar mai ales, dintr-un sentiment absolut al loialitatii fata de sine: "...cautam o verificare si o identificare a eului meu... cu un eu limitat, in infinitul lumii,... nu era posibila nici o putinta de realizare sufleteasca". Eroul lui Camil Petrescu este un psiholog al dragostei.

Alte personaje contureaza o lume in care el ramane neimplicat.

Abilitatea in jocul intereselor, lipsa de scrupule in afaceri si politica, viata mondena sunt surprinse realist, cu tenta vadit ironica si satirica.

Nae Gheorghidiu, om de afaceri "aprig", fara crutare cand interesele ii erau atacate, cinic, fara scrupule, politician abil; Tanase Lumanaru, fost poate vanzator de lumanari si ajuns milionar,

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

desi analfabet, cu o "abilitate aproape geniala ca sa insele absolut pe toata lumea", cu un mare respect pentru cuvantul scris si cel care scrie -aceasta aminteste de lumea lui Balzac.

Este o lume in care stefan Gheorghidiu este un intrus, pentru ca nimic din aceasta nu corespundea firii lui oneste, pasionate de bine, frumos si adevar. Nici in iubire si nici in planul social stefan Gheorghidiu nu gaseste un punct de comunicare durabil. El traieste dureros singuratatea omului modern, constient ca "o iubire mare e mai curand un proces de autosugestie". El se gaseste in lumea ideilor pure.

A doua experienta de viata, fundamentala in planul cunoasterii existentiale, este razboiul, frontul, o realitate traita direct de catre scriitorul-narator.

Razboiul constituie pentru Camil Petrescu o experienta decisiva a intelectualului. El este un punct terminus al dramei intelectuale a lui stefan Gheorghidiu. Scriitorul aduce o imagine demitizata a razboiului (ca si in volumul de versuri Ciclul mortii); nimic eroic, nimic inaltator. Razboiul e tragic si absurd. El este descris intr-o viziune realista, in numele autenticitatii si al adevarului.

Scriitorul urmareste reactia intelectualului lucid, care priveste situatiile "cu acelasi interes ca al savantului, urmarind cristalizarea unei reactiuni chimice" (Pompiliu Constantinescu).

Faptele sunt transmise cu o precizie calendaristica dintr-un jurnal de front al autorului insusi. O experienta traita direct e inregistrata cu scrupulozitate, omul fiind prezent in raport nemijlocit cu moartea.

Discutiile demagogice din parlament cu privire la pregatirea pentru razboi sunt o realitate cruda pe front.

Astfel, fortificatiile de pe Valea Prahovei erau doar "niste gropi cat cele pe care le fac, jucandu-se, copiii in nisip". si noteaza sarcastic scriitorul: "Despre Valea fortificata a Prahovei vorbea cu respect toata tara: parlamentul, partidele politice si presa".

"Nici instructia militara a ostasilor nu era departe de jocurile copiilor din mahalaua Oborului, cand ne imparteam in romani si turci, si navaleam unii intr-altii".

Spiritul polemic al scriitorului scoate in evidenta inconstienta si cinismul celor raspunzatori de soarta patriei: "stiu bine ca in acest timp se dadeau asigurari in parlamentul tarii ca suntem bine pregatiti", ca "suntem gata pana la ultimul nasture", pana la "ultimul cartus".

Haos, mizerie, marsuri neintrerupte, fara nici o finalitate, o invalmaseala gigantica - acesta este frontul, "durabila halucinatia de foc si de trasnete".

Pentru stefan Gheorghidiu, frontul este o experienta inedita.

Capitolul Ne-a acoperit pamantul lui Dumnezeu dezvaluie tragismul confruntarii cu moartea. Scriitorul noteaza elemente ale realitatii de razboi, elemente exterioare, el insusi privindu-se din

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

exterior, ca un obiect. Scriitorul vede si aude: "soseaua crapa in explozii cumplite"; "suieraturile groaznice au ceva de sarpe de fier"; "nervii plesnesc, pamantul si cerul se despica; totul e ridicat la dimensiuni cosmice"... "e ca la inceputul lumii".

Notatia este lucida si de a mare autenticitate; viata oamenilor sta sub semnul hazardului si animalitatii, al dorintei de supravietuire. Integrarea in colectivitatea frontului sporeste dramatismul: "cadem cu sufletele rupte, in genunchi, apoi alergam, coboram speriasi": animalic, oamenii se strang unii in altii... si autorul conchide:
"Nu mai e nimic omenesc in noi."

Drama lui Gheorghidiu se contopeste cu cea a camarazilor sai: panica, frica, lasitatea, groaza sunt descrise realist, sunt sentimente si incercari umane care-i infratesc. Scenele ce descriu retragerea, trecerea prin "baraj" sunt memorabile.

Eroul nu inceteaza sa gandeasca, sa faca asociatii, chiar in aceste momente de apocalips. Ar vrea, precum Achile cel viteaz si invulnerabil, afara de calcai, ca macar "sa-mi stea ferit de turbarea de fier macar craniul".

Ca un blestem, unul din ostasi silabiseste intruna: "Ne-a acoperit pamantul lui Dumnezeu". Notatiile sunt de un realism zguduitor. Un ostas a vazut un obuz care i-a retezat capul lui Amariei... "si fugea, asa fara cap..."

Ziua retragerii, "cea mai cumplita zi", aflam din notele din subsolul paginilor, a fost "cea mai groaznica pentru mine si prin consecintele ei, si prin amintirea ei; timp de noua ani am retrait-o mereu in vis".

In conditiile frontului, pentru individul redus la cateva reactii, timpul exterior si cel interior coincid. Frontul este o alta dimensiune a vietii, o experienta traita intens si concentrat in constiinta individului; "de pe scena istorica, razboiul se muta pe aceea a constiintei individului" (N. Manolescu).

Alteori, analiza se proiecteaza in interiorul sau; referindu-se la suferinta din cauza Elei, stefan Gheorghidiu se simte detasat parca de sine si de tot ce a fost: "Acum totul e, parca, din alt taram, iar intre noi abia daca e firul de ata al gandului intamplator".

Ranit si spitalizat, se intoarce in Bucuresti. Acasa, langa Ela, simte o instrainare definitiva. Gandeste detasat: "sunt obosit, mi-e indiferent chiar daca e nevinovata". Experienta frontului a fost decisiva. Drama iubirii lui este acum intrata definitiv in umbra, li daruieste Elei casele de la Constanta, bani, lucruri personale: "Adica tot trecutul".

Prin cele doua ipostaze pe care le traieste eroul, romanul Ultima noapte de dragoste, intaia noapte de razboi este un "neintrerupt mars tot mai aaanc in constiinta" (Perpessicius).

Originalitatea romanului consta in finetea si subtilitatea analitica de factura subiectiva, realizata prin

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari

<http://referatenoi.ro>

memoria involuntara si durata subiectiva. Scriitorul filtreaza totul prin constiinta sa unica si ordonatoare; (scris la persoana intai, autorul este personaj si narator).

Autenticitatea scrierii este asigurata prin exactitatea si minutia notarii, utilizarea fragmentelor din presa, discursuri oficiale, extrase din jurnalul de campanie al scriitorului-narator prezente in subsolul cartii.

Claritatea si sobrietatea stilului, fraza scurta si nervoasa sustin stilul analitic, intelectualizat al scriitorului.